

Utrikesdepartementet

Ändrad strategi för Sveriges utvecklingssamarbete avseende arbetet med de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer 2018–2022

1. Inriktning

Målet för svenskt internationellt bistånd är att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Utvecklingssamarbetet ska ta sin utgångspunkt i principerna om bistånds- och utvecklingseffektivitet liksom i de nya internationella överenskommelser som världen enades om under 2015¹.

Det övergripande målet för strategin för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer är att bidra till fria, trygga, rättvisa och inkluderande demokratiska samhällen där allas lika rättigheter främjas, skyddas och respekteras.

Strategin ska gälla under perioden 2018–2022 och omfattar de medel som anslås i regleringsbrev för Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) samt för Folke Bernadotteakademien respektive budgetår². Sidas verksamhet ska bidra till följande mål.

¹ I utvecklingsdagordningen ingår Agenda 2030 med 17 globala mål och 169 delmål för hållbar utveckling. Slutdokumentet från den tredje internationella konferensen om utvecklingsfinansiering (Addis Ababa Action Agenda), New Deal för sviktande stater och klimatavtalet från Paris.

² Insatser inom ramen för denna strategi finansieras i enlighet med de villkor som anges i regleringsbrev avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) samt i regleringsbrev avseende Folke Bernadotteakademien för respektive budgetår.

Inkluderande demokratiska samhällen

- Stärkta demokratiska principer, processer och samhällsstyrning för oberoende, rättssäkra och transparenta samhällen.
- Ökat demokratiskt deltagande och inflytande, inklusive i valprocesser, samt stärkta möjligheter för demokratiska politiska partier och civilsamhället att engagera sig däri.
- Stärkta förutsättningar för yttrandefrihet, inklusive mänskliga rättigheters tillämplighet på internet, fri och oberoende media, tillgång till information och motverkande av desinformation.

Lika rättigheter för alla

- Stärkta globala och regionala processer och system för åtnjutande av de mänskliga rättigheterna.
- Stärkt skydd för och främjande av mänskliga rättigheter och stärkta institutioner för upprätthållandet av dessa, inklusive genom ökad respekt för rättsstatens principer.
- Ökad respekt för de mänskliga rättigheterna genom fokus på förenings- och församlingsfriheten för alla, inklusive för civilsamhället och i arbetslivet, nationellt, regionalt och lokalt, i urbana såväl som rurala miljöer.
- Ökad respekt för de mänskliga rättigheterna med särskilt fokus på de som utsätts för diskriminering.
- Stärkta förutsättningar för kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna, egenmakt och jämställdhet.

Trygghet, rättvisa och ansvar

- Minskad korruption samt ökad transparens och ansvarsutkrävande.
- Stärkt rättssäkerhet, inklusive domstolars oberoende och individens tillgång till rättvisa.

- Ökad trygghet och säkerhet för aktörer och organisationer som främjar och försvarar de mänskliga rättigheterna.

Folke Bernadotteakademins verksamhet ska bidra till följande mål:

- Ökat demokratiskt deltagande och inflytande, inklusive i valprocesser, samt stärkta möjligheter för civilsamhället och demokratiska politiska partier att engagera sig däri.

2. Kontext

De mänskliga rättigheterna är en grundläggande förutsättning för ett liv i frihet, för upprätthållandet av fred och säkerhet samt för en rättvis, jämlik, jämställd och hållbar utveckling. De är centrala såväl i definition som i upprätthållandet av demokrati och rättsstatens principer. Samtidigt är de beroende av demokratiska och rättsstatliga system för att kunna åtnjutas fullt ut, där fria oberoende val utgör en viktig beståndsdel. Demokrati samt respekt för mänskliga rättigheter, jämställdhet och rättsstatens principer är såväl mål i sig själva som medel att uppnå andra mål. Kvinnors och flickors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna är centralt för alla tre dimensioner av hållbar utveckling, demokrati och uppfyllandet av rättsstatens principer. De mänskliga rättigheterna såsom de slås fast i en rad internationella konventioner är en central del av folkrätten.

Många länder har antagit lagar som stärker respekten för de mänskliga rättigheterna och rättsstatens principer. Internet och sociala mediers genomslag har lett till betydligt bättre informationsspridning – inte minst bland den unga befolkningen – och bidragit till ett växande och mer självständigt civilsamhälle som stärks med hjälp av innovativa former för samverkan. Samtidigt syns en global tillbakagång vad gäller mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Detta märks också i internationella fora, där internationella åtaganden om mänskliga rättigheter ifrågasätts allt oftare. För många länder utgör mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer inte längre självklara mål. Dessa utmanas och konkurrerar istället med mer auktoritära samhällsmodeller och politiska idéer. Det demokratiska utrymmet krymper allt mer och i

takt med detta inskränks människors fri- och rättigheter. Det krympande utrymmet visar sig även i medielandskapet samt i domstolars oberoende. Dessutom kan många fattigdomsrelaterade samhällsproblem såsom resursslöseri, miljöförstöring, diskriminering och rättighetskränkningar helt eller delvis förklaras med att rättsstaten trängts undan av maktmissbruk, godtycke och korruption, inte minst i relation till utvinning av naturresurser eller markfrågor.

I takt med en föränderlig omvärld måste utvecklingssamarbetets arbetsmetoder kontinuerligt utvecklas och anpassas. I arbetet med att stärka mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer behövs långsiktigt engagemang, flexibilitet och kreativitet. Sverige behöver fortsätta arbetet med att bygga och fördjupa såväl breda nätverk som strategiska samarbeten för bättre samverkan samt hållbara resultat.

3. Verksamhet

Sveriges utvecklingssamarbete ska ta sin utgångspunkt i och präglas av ett rättighetsperspektiv och fattiga människors perspektiv på utveckling. Rättighetsperspektivet innebär att de mänskliga rättigheterna och demokrati ska ses som grundläggande för allas frihet och för samhällets utveckling. Ett sådant förhållningssätt innebär ett synliggörande av diskriminerade, exkluderade och marginaliserade individer och grupper före varje insats. Detta så att insatserna bidrar till att människor oavsett kön, ålder, funktionsnedsättning, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck ska kunna åtnjuta sina rättigheter. Fattiga människors perspektiv på utveckling innebär att fattiga kvinnor och mäns, flickor och pojkars situation, behov, förutsättningar och prioriteringar ska vara utgångspunkten för fattigdomsbekämpning och för främjandet av en rättvis och hållbar utveckling.

Det svenska utvecklingssamarbetet ska vara ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbart liksom jämställt. Grundvalen för utvecklings-

samarbetet är en helhetssyn på människors och samhällens utmaningar, behov och förutsättningar. Den bärande principen är att ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållanden och processer ska förstås och hanteras i ett integrerat sammanhang. Jämställdhet, kvinnor och flickors egenmakt och rättigheter är ett mål i sig såväl som en förutsättning och ett medel för en hållbar global utveckling. Våld och väpnad konflikt är ett av de största hindren för ekonomisk och social utveckling och utvecklingssamarbetet är en viktig del i det konfliktförebyggande arbetet. Ett miljö- och klimatperspektiv, ett jämställdhetsperspektiv liksom ett konfliktperspektiv ska därför systematiskt integreras i det svenska utvecklingssamarbetet.

Strategin avser primärt verksamhet som har ett globalt mervärde och som inte kan hänföras till en viss världsdel, region eller land. Stöd ska bidra till att prioriterade svenska frågor får genomslag och påverkar den internationella normativa policyutvecklingen inom strategins områden och samtidigt når ut brett på regional, nationell och lokal nivå. Stöd kan därmed ges till organisationer, nätverk eller andra aktörer som är normgivande och därmed har en nyckelroll inom frågor som prioriteras av Sverige.

Mänskliga rättigheter ska prioriteras och Sverige ska särskilt stå upp för rättighetsfrågor som inte i tillräcklig utsträckning lyfts fram av andra aktörer i det internationella samarbetet och ska bland annat innefatta stöd till människorättsförsvarare samt till urfolk i deras arbete med mänskliga rättigheter och miljöfrågor.

De internationellt överenskomna principerna för bistånds- och utvecklingseffektivitet ska tillämpas. Den svenska resursbasen, inklusive svenska erfarenheter, kompetenser och nätverk inom olika samhällssektorer, ska beaktas i genomförandet när detta är relevant.

Vidare ska strategiskt stöd till förändringsaktörer, inklusive demokratins röstbärare som verkar för mänskliga rättigheter, demokratisering och rättsstatens principer, ingå i verksamheten genom exempelvis stöd till kultur och kulturlivets aktörer. Dessa spelar bland annat en roll för att skapa sammanhang och rum där tankefrihet, åsiktsfrihet och demokratiska samtal kan ta form och växa.

Verksamheten ska bidra till att långsiktigt stärka fria och oberoende val med fokus på demokratiska institutioner. Förbättrade möjligheter för civilsamhällets engagemang och kontroll i det arbetet är en viktig del, liksom att förbättra möjligheterna för en bredd av demokratiska politiska partier att delta.

I arbetet med att stärka yttrandefriheten är det inte minst viktigt med ett digitalt fokus, såsom att främja och värna mänskliga rättigheters tillämplighet på internet liksom ett öppet, fritt och säkert internet. I detta arbete kan exempelvis Stockholm Internet Forum utgöra ett verktyg. Arbetet för fri information, fri och oberoende media, journalisters säkerhet och mot desinformation är centralt.

I demokratiarbetet är det centralt att ungas engagemang ges utrymme och stöd. Ungas deltagande ska prioriteras bland annat med syfte att förmedla kunskap om och erfarenhet av demokrati och att bidra till en stark tillit till demokrati som styrelse- och påverkansform.

Arbetet med antikorrup­tion, för ökad transparens och ansvarsutkrävande, ska stärkas. Utöver att vara ett grundläggande kriterium i arbetet med det svenska utvecklings­samarbetet kan det även bland annat innebära att samla in och sprida erfarenheter som varit framgångsrika när länder har lyckats minska korrup­tionen.

Förenings- och församlingsfriheten är en central del av de mänskliga rättigheterna. Mänskliga rättigheter i arbetslivet är viktigt för att ge människor förutsättningar för att ta sig ur fattigdom. Demokratiska fackliga organisationer spelar en viktig roll för att bygga samhällen som präglas av samförstånd och tillit och bidrar till demokratisk utveckling i stort.

Utvecklings­samarbetet ska utgå från de internationella överenskommelserna och åtagandena om mänskliga rättigheter, särskilt FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, liksom demokrati och rättsstatens principer.

Långsiktighet i kombination med snabbhet och flexibilitet är avgörande för såväl Sveriges som det internationella samfundets

förmåga att verka effektivt. Snabbt agerande är av stor vikt för insatser på nationell och lokal nivå.

Verksamheten ska ge stöd för att möta globala utmaningar och stödja global policy- och metodutveckling. Detta kan inkludera stöd till multilaterala organisationer som bidrar till att uppnå målen för strategin.

Verksamheten ska vara kontextanpassad och inkluderande samt kunna stödja nationellt och lokalt ägda och drivna processer, något som är en förutsättning för inkluderande demokratiska samhällen där rättsstatens principer respekteras och alla kan åtnjuta de mänskliga rättigheterna. Det är viktigt att verksamheten bidrar till att bygga demokrati både genom att stärka de demokratiska institutionerna och strukturerna samt människors möjligheter att påverka den demokratiska utvecklingen.

Civilsamhälleorganisationer, nätverk och röstbärare har en central roll, också på lokal och regional nivå, som ska stärkas. Lokalsamhället, vare sig urbant eller ruralt, behöver inkluderas i problemformuleringar och lösningar och lokala och regionala institutioner ska stärkas.

Vid val av samarbetspartner och samarbetsformer ska utgångspunkten vara verksamhetens inriktning. De samarbetspartner och samarbetsformer som mest effektivt bidrar till strategins genomförande bör användas. Stöd ska kunna förmedlas genom nationella, regionala och globala kanaler.

Verksamhetens politiska karaktär och utvecklingssamarbetets begränsade möjlighet att enskilt hantera orsaker till inskränkningar av de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer förutsätter en nära dialog mellan relevanta aktörer. I dialogen ska verksamhet inom ramen för bilaterala, regionala och tematiska strategier beaktas för att främja komplementaritet. Prioriterat är också att motverka grundorsakerna till det krympande demokratiska utrymmet för individer och civilsamhället samt stärka demokratiska processer och rättssamhällets aktörer.

Synergier mellan strategins olika områden ska tillvaratas. Synergier ska också sökas med verksamhet inom ramen för andra regionala, bilaterala och tematiskt inriktade strategier. Demokratins förutsättningar att växa är beroende av en bredd av faktorer där det svenska utvecklingssamarbetet bidrar bland annat genom ökad jämställdhet, en hållbar ekonomisk och social utveckling och utbildning för flickor och pojkar, kvinnor och män. Stöd via multilaterala organisationer, s.k. multi-bi, ska vara förenligt med svenska prioriteringar och förhållningssätt i samarbetet med de multilaterala organisationerna. Sida ska säkerställa att det finns en helhetssyn på det samlade svenska stödet till en region, ett land och inom tematiska områden i genomförandet av en strategi.

En övergripande och strategisk dialog om genomförande av strategin ska ske regelbundet och när det är påkallat. Genomförandet av strategin ska präglas av ett anpassningsinriktat och prövande arbetssätt.

Folke Bernadotteakademins verksamhet ska fokusera på stöd till valobservationsinsatser som myndigheten har i uppdrag att genomföra.

Strategin ska följas upp enligt de principer och processer som anges i regeringens riktlinjer för strategier inom internationellt bistånd.